

7. Медведев И., Наумов М., Павлов М. Применение ПГМГ в ветеринарии. *Успехи современного естествознания*. 2006. № 5. С. 64–65.
8. Прядко Э. Гельминты оленей. Алма-Ата, 1976. 224 с.
9. Самойловская Н. Факторы, влияющие на формирование паразитофауны у диких копытных в лесных экосистемах Центрального региона России. *Российский паразитологический журнал*. 2014. № 1. С. 40–43.
10. Харченко В. Стан вивченості гельмінтофауни диких копитних України. *Вестник зоологии*. 2004. № 18. С. 151–153.
11. Хосцький П. Ведення мисливського господарства в угіддях ДП МГ «Звірівське». *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.2. С. 9–12.

УДК 636.27(477)082.2

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ГОСПОДАРСЬКИ КОРИСНИХ ОЗНАК КОРІВ ЗАВОДСЬКИХ (ЗОНАЛЬНИХ) ТИПІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

Почукалін А.Є. – к.с.-г.н., науковий співробітник,
Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця
Національної академії аграрних наук України
Прийма С.В. – науковий співробітник,
Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця
Національної академії аграрних наук України
Ризун О.В. – аспірант,
Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця
Національної академії аграрних наук України

У статті висвітлено основні господарські корисні ознаки чотирьох (східного, центрального, таврійського та західного) заводських типів української червоної молочної породи великої рогатої худоби. Загальна чисельність досліджуваних тварин становить 11 718 голів, де частку в 68% займає східний тип.

Середня молочна продуктивність корів зазначених типів знаходиться в межах 4436 кг (західний) – 6364 кг (східний). Найвищі значення за вмістом білка в молоці відмічено в корів таврійського, а за вмістом жиру та живої маси – центрального типів. За продуктивними ознаками в первісток відмічено високу диференціацію та технологічність (бажана форма вимені й інтенсивність молоковіддачі).

Коливання значення віку вибуття корів знаходяться на рівнях від 2,9 отелення в центральному до 3,4 отелення в таврійському, де 94% причин – це низька продуктивність та відторна здатність.

Ключові слова: червона молочна порода, тип, молочна продуктивність, первістки, вибуття.

Почукалин А.Е., Прийма С.В., Ризун О.В. Сравнительный анализ основных хозяйственно полезных признаков коров заводских (зональных) типов украинской красной молочной породы

В статье отражены основные хозяйственно полезные признаки четырех (восточного, центрального, таврийского и западного) заводских типов украинской красной молочной породы крупного рогатого скота. Общая численность исследуемых животных составляет 11 718 голов, где долю в 68% занимает восточный тип.

Средняя молочная продуктивность коров указанных типов находится в пределах 4436 кг (западный) – 6364 кг (восточный). Высокие значения по содержанию белка в молоке отмечены у коров таврийского, а по содержанию жира и живой массы – центрального типов. По продуктивным признакам у первотёлок отмечена высокая дифференциация и технологичность (желаемая форма вымени и интенсивность молокоотдачи).

Колебания значения возраста выбытия коров находятся на уровнях от 2,9 отела в центральном до 3,4 отела в таврийском, где 94% причин – это низкая производительность и воспроизводительная способность.

Ключевые слова: красная молочная порода, тип, молочная продуктивность, первотёлки, выбытие.

Pochukalin A.E., Priyma S.V., Rizun O.V. Comparative analysis of the main economically useful characteristics of cows of regional (zonal) types of Ukrainian Red Dairy breed

The article has been presented the main economic utility signs of four (Eastern, Central, Tauride and Western) regional types of Ukrainian Red Dairy cattle. The total number of studied animals is 11718 heads, where the share of 68% is of Eastern type.

The average milk yields of cows these types of within 4436 kg (West) – 6364 kg (Eastern). The highest values for the protein content of milk were observed in the cows of Tauride, and in terms of the content of fat and living weight – Central type. The fresh cows child for the productive characteristics of high differentiation and technological (the desired form of the udder and the intensity of milk yield).

The fluctuation in the age of the disposal of cows is at levels from 2,9 calving in Central type to 3,4 calving in the Tauride, where 94% of the reasons are low productivity and reproductive ability.

Key words: red dairy breed, type, milk production, fresh cows, disposal.

Постановка проблеми. Селекційно-племінна робота з породою має низку особливостей в удосконаленні продуктивних ознак. По-перше, це стосується чисельності породи, а саме планомірної роботи з десятками й сотнями тисяч голів як племінного, так і товарного призначення. По-друге, поетапне вдосконалення найважливіших селекційних ознак. Розв'язати вищезазначені проблеми допомагають структурні елементи породи (внутрішньопородні та заводські типи, лінії, родини).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За нашими дослідженнями встановлені параметри чисельності маточного поголів'я й основні селекційні ознаки у внутрішньопородних і заводських типів української червоно- та чорно-рябої молочних порід [2, с. 114; 3, с. 100; 4, с. 111]. Глобальні питання популяційно-генетичного аналізу вітчизняних порід можна простежити в програмах селекції, де пропонується стратегія збільшення рівня продуктивних і селекційних ознак усієї породи як основного засобу виробництва [5, с. 17; 6, с. 9; 7, с. 38; 8, с. 17].

Постановка завдання. Планується встановити рівень молочної продуктивності корів і визначити розмір маточного поголів'я, вікову структуру й основні причини вибуття корів заводських типів української червоної молочної породи.

Матеріалом досліджень були відомості щорічного племінного обліку за формою 7-мол у 18 племінних господарствах. Приналежність до заводських типів визначали за програмою селекції української червоної молочної породи [5, с. 4]. За чисельністю господарств у заводських типах вони розподілилися таким чином: таврійський – 2, центральний – 4, східний – 9 і західний, що створюється, – 3.

Методикою передбачалося визначити розмір маточного поголів'я заводських типів, молочної продуктивності й живої маси корів за останню закінчену лактацію, проаналізувати вікову структуру популяції й основні причини вибуття.

Статистичне оброблення даних за середньою зваженою виконали в програмі MS Excel за алгоритмами Н.А. Плохинського [1, с. 10].

Виклад основного матеріалу дослідження. Маточне поголів'я чотирьох типів української червоної молочної породи становить 11 718 голів, із них 6160 корів. Найбільший за чисельністю заводський тип – східний, він займає 68% у загальній структурі. Центральний тип за кількістю корів має найнижчі значення – 8% (табл. 1). Серед господарств за господарським показником кількості племінних тварин слід відмітити ТОВ «Агрофірма Петродолинськ» Одеської області, де утримується 989 гол., зокрема 600 корів (західний тип), ТОВ «Росія» Донецької області, 1950 гол. і 921 корова (східний), ПОК «Зоря» Херсонської області, 882 гол. і 449 корів (таврійський), ДП ДГ «Елітне» КДСГСДС НААН Кіровоградської області, 416 гол. і 215 корів (центрального).

Таблиця 1

Чисельність племінних тварин заводських типів

Заводський тип	Усього	Із них корів
Таврійський	992	559
Центральний	1095	479
Східний	8026	4282
Західний	1605	840

Найвищі значення молочної продуктивності та живої маси первісток відмічені в корів центрального та східного заводських типів (табл. 2). За технологічністю всі досліджувані типи мають бажану форму вимені. Середня інтенсивність молоковіддачі в первісток не перевищує 2 кг/хв. Тривалість вибуття первісток таврійського типу вища порівняно із західним, східним і центральним відповідно на 5 і 8 місяців.

Таблиця 2

Селекційні ознаки первісток заводських типів

Показник	Типи			
	таврійський	центрального	східний	західний
n	27	125	1357	155
Надій, кг	4468	6346	5968	4788
Жир, %	3,89	3,89	3,85	3,83
Білок, %	3,31	3,16	3,24	3,07
Жива маса, %	482	524	520	498
Форма вимені, п:	182	167	1398	229
ванноподібне, %	38	64	74	54
чашоподібне, %	62	36	26	46
Інтенсивність молоковіддачі, кг/хв	1,80	1,95	1,87	1,99
Оцінка за типом будови тіла, п:	182	143	1399	176
«відмінно», %	27	24	44	20
«добре», %	68	74	55	78
«задовільно», %	5	2	1	2
Середній вік вибуття, міс.	42	34	34	37

За середньою молочною продуктивністю корів слід відмітити два заводських типи (центральный, східний), у яких значення продуктивності перевищує 6 т молока (табл. 3). Вміст жиру в молоці досліджуваних типів знаходиться в межах 3,8–3,9%. Жива маса корів центрального типу на 7% вище корів західного, на 6% – таврійського та 4% – східного типів. За лімітними значеннями надою корів заводські типи розподілилися так: центральный, ДП ДГ «Елітне» КДСГДС НААН Кіровоградської області (8016 кг) – Ерастівська ДС ІЗГ НААН Дніпропетровської області (3787 кг); західний, ТОВ «АФ Маяк» (4901 кг) – ТОВ «Авангард-Д» Одеської області (4051 кг); східний, ТОВ «Малиновка» (6805 кг) – ПАТ «Екопрод», Донецької (5776 кг); таврійський, ТОВ «Колос-2011» Миколаївської області (8809 кг) – ПОК «Зоря» Херсонської області (3676 кг). Також слід відмітити східний заводський тип, де середні значення за надоєм мають вирівняний характер (три господарства мають більше 5 т, а шість господарств – 6 т).

Питома вага селекційного ядра заводських типів знаходиться в межах 40% (центральный) – 56% (таврійський). Надій корів селекційного ядра центрального, східного та західного типів має перевагу над середніми значеннями популяції західного типу відповідно на 13,7 і 20%. Найвищі значення за вмістом білка в молоці корів таврійського типу, вмістом жиру та живої маси – центрального типу.

Таблиця 3

Середня молочна продуктивність і жива маса (Мзв) корів заводських типів

Показник	Типи			
	таврійський	центральный	східний	західний
У середньому				
n	397	435	3357	628
Надій, кг	5098	6265	6364	4436
Жир, %	3,85	3,91	3,88	3,84
Білок, %	3,32	3,19	3,24	3,07
Жива маса, %	535	568	543	529
Зокрема селекційне ядро				
n	223	175	1635	259
Надій, кг	4690	7158	6811	5567
Жир, %	3,88	3,94	3,89	3,86
Білок, %	3,31	3,18	3,23	3,08
Жива маса, %	537	578	547	530

Аналіз розподілу за надоєм і вмістом жиру корів заводських типів засвідчив диференціацію за досліджуваними ознаками (табл. 4). За надоєм корів найбільша частка з градацією 5000 і менше кг молока в таврійському (66%) і західному (60%) типах, тоді як у східному 83% корів із рівнем 5001–8000 кг. Надій понад 10 т молока мають корови центрального й таврійського типів із відповідною часткою 4 та 5%.

Від 76% (східний тип) до 91% (західний тип) корів мають вміст жиру в молоці 3,2–3,6%. Частка корів із вмістом жиру до 3,7% становить за типами в середньому 9,7%, тоді як із вмістом 4,2–4,69% – лише 4,2%.

Таблиця 4

Розподіл за надосем і вмістом жиру корів заводських типів

Надій, кг	Вміст жиру в молоці, %				Усього
	до 3,2	3,2–3,6	3,7–4,19	4,2–4,69	
Таврійський тип					
5000 і менше	–	–	261	1	262
5001–8000	–	–	41	10	51
8001–10000	–	18	44	–	62
10001 і вище	–	10	12	–	22
Разом	–	28	358	11	397
Центральний тип					
5000 і менше	4	24	105	10	143
5001–8000	1	10	180	8	199
8001–10000	–	1	74	1	76
10001 і вище	–	–	17	–	17
Разом	5	35	376	19	435
Східний тип					
5000 і менше	–	91	286	25	402
5001–8000	–	483	2170	134	2787
8001–10000	–	51	106	8	165
10001 і вище	–	–	3	–	3
Разом	–	625	2562	167	3357
Західний тип					
5000 і менше	–	6	352	19	377
5001–8000	–	17	217	17	251
8001–10000	–	–	–	–	–
10001 і вище	–	–	–	–	–
Разом	–	23	569	36	628

При розподілі корів за віком відмічено, що заводські типи (від 66 до 83%) мають перше – третє отелення. Найбільший відсоток (28%) корів таврійського типу мають четверте – п'яте отелення, тоді як у східному типі він знаходиться на рівні 13%. Понад десять отелень мають лише 10 корів західного та східного заводських типів.

Середній вік вибуття корів заводських типів: східний і центральний – 2,9 отелення, західний – 3,0 і таврійський – 3,4 отелення. Основними причинами вибуття (94%, або 146 гол.) є низька продуктивність, відтворна здатність і різні захворювання. Найбільше вибуло корів через низьку продуктивність і відтворення в таврійському типі (79%), тоді як у центральному – 35%.

Висновки і пропозиції. Отже, за результатами порівняльного аналізу заводські типи (центральний, східний, таврійський і західний) української червоної молочної породи мають диференціацію за господарськи корисними ознаками. Корови східного та центрального типів мають високі показники молочної продуктивності, тоді як таврійського – високу тривалість господарського використання. Західний заводський тип перебуває на стадії завершення й апробації, а також потребує консолідованості за селекційними ознаками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Плохинский Н.А. Биометрия. М., 1970. 367 с.
2. Почукалін А.Є., Прийма С.В. Комплексна оцінка маточного поголів'я за водських типів української червоно-рябої молочної породи за племінними й продуктивними якостями. *Розведення і генетика тварин*. 2014. Вип. 48. С. 114–124.
3. Почукалін А.Є., Прийма С.В., Резнікова Ю.М. Структурні формування української чорно-рябої молочної породи та її характеристика за господарсько-корисними ознаками. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. № 202. С. 100–108.
4. Почукалін А.Є., Різун О.В., Прийма С.В. Господарські корисні ознаки корів структурних формувань центрального внутрішньопородного типу української червоно-рябої молочної породи. *Інститут тваринництва*. Вип. 117. 2017. С. 111–119.
5. Гладій М.В., Полупан Ю.П., Базишина І.В., Братушка Р.В., Безрутченко І.М., Полупан Н.Л., Пожилов А.О., Гавриленко М.С., Михайленко Н.Г., Башенко М.І., Жукорський О.М., Костенко О.І., Гетья А.А., Кудрявська Н.В. Програма селекції української червоної молочної породи великої рогатої худоби на 2014–2023 роки. С. Чубинське: ІРІГТ ім. М.В. Зубця НААНУ, 2015. 68 с.
6. Єфіменко М.Я., Рубан С.Ю., Бірюкова О.Д., Братушка Р.В., Коваленко Г.С., Черняк Н.Г., Шаран П.І., Кузєбний С.В., Гавриленко М.С., Прийма С.В., Швець Н.В., Гольоса Г.О. Програма селекції української чорно-рябої молочної породи великої рогатої худоби на 2013–2020 роки. С. Чубинське: ІРІГТ НААНУ, 2013. 56 с.
7. Микитюк Д.М., Буркат В.П., Білоус О.В., Півінська Г.І., Отрох Ю.А., Звада О.І., Ладика В.І., Бойко Ю.М., Климович Н.А., Кривонос Ю.А., Мельник Ю.Ф. Програма удосконалення селекції бурої худоби в регіонах України на 2004–2015 роки. Київ: ППНВ, 2004. 82 с.
8. Гетья А.А., Кудрявська Н.В., Костенко О.І., Башенко М.І., Рубан С.Ю., Бірюкова О.Д., Коваленко Г.С., Шабля В.П., Даншин В.О., Шаран П.І., Кузєбний С.В., Басовський Д.М., Швець Н.В., Кругляк Т.О., Гольоса Г.О., Кругляк А.П., Терехов С.І. Програма удосконалення та організації ведення селекційного процесу в українській червоно-рябій молочній породі великої рогатої худоби на перспективу до 2020 року. С. Чубинське: ІРІГТ НААНУ, 2013. 59 с.